

**Олеся Дроздовська**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6687-4518>

кандидатка філологічних наук, старша наукова співробітниця,  
старша наукова співробітниця Науково-дослідного інституту пресознавства  
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника  
(Львів, Україна)  
[olesyadroz@gmail.com](mailto:olesyadroz@gmail.com)

УДК 070(=161.2)(518)"19"(092)

**ІВАН ПАСЛАВСЬКИЙ (1896–1947): КОЛІЗІЇ БІОГРАФІЇ,  
РЕДАКТОРСЬКА І ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ**

DOI 10.37222/2786-7552-2023-3-6

Досі маловивченим залишається один із сегментів історії української друкованої журналістики XIX–XX ст. – українська преса, яка виходила у Китаї впродовж 1917–1944 рр. Люди, які брали участь у її створенні та функціонуванні, незаслужено забуті, а їхня визначальна роль у розвитку цього національного соціального інституту – неоцінена. Саме тому об'єктом нашого дослідження було обрано постать одного з активних учасників українського національного життя у Східній Азії – Івана Паславського. Увагу зосереджено на вивченні його співпраці з українськими часописами, які у 20–30-х рр. XX ст. виходили у Харбіні. Уточнено окремі епізоди життєвого шляху І. Паславського. Акцентовано ті фрагменти біографії, які потребують подальшого вивчення. Досліджено участь у заснуванні, видаванні й редагуванні таких пресових видань, як: «Далекий Схід» (1925–1926), «Маньжурський Вістник» (1932–1937), «Українське Життя» (1925), «Українські “Листи з Далекого Сходу”» (1932). Наголошено на його співучасті у функціонуванні сторінки «Украинская Жизнь» у російськомовній газеті «Гун-Бао» (1929–1930). На шпальтах зазначених видань й у газеті «Далекий Схід» (1938–1939) виявлено понад сорок публікацій І. Паславського. Відзначено, що свої матеріали він підписував справжнім іменем, криптонімом І. П., псевдонімом Лев Галицький або залишав анонімними. Визначено проблематико-тематичний спектр його журналістської спадщини. Наголошено на необхідності продовження наукових пошуків щодо з'ясування

суперечливих фрагментів біографії І. Паславського і його діяльності як журналіста. Окреслено перспективи наукових студій, присвячених вивченню української преси у Китаї 1917–1944 рр., та осіб, які брали участь у її функціонуванні.

**Ключові слова:** Іван Паславський, Харбін, українська преса, «Далекий Схід» (1925–1926), «Далекий Схід» (1938–1939), «Маньджурський Вістник», сторінка «Украинская Жизнь», «Українське Життя», «Українські “Листи з Далекого Сходу”», журналістська і редакторська діяльність.

**Постановка проблеми.** Сьогодні, в умовах повномасштабної російсько-української війни, зростання політичного та військового напруження у різних регіонах світу, загострюється розуміння цінності кожного життя, цінності внеску (навіть назагал непомітного) кожної людини у розвиток різних сфер суспільної взаємодії. Дотепер ще багато дійових осіб історії української преси XIX–XX ст. залишаються поза увагою популярних виступів та наукових дискусій. Спричинено це як кількістю осіб, що брали участь у функціонуванні газет та журналів<sup>1</sup>, так і розпорошеністю, недоступністю для дослідників з різних суб’єктивних чи/та об’єктивних причин джерел інформації, а то й і втратою їх у часи різних соціальних катаклізмів XX ст. Сьогодні людиноцентричний напрям пресознавчих студій представлений чималою кількістю різножанрових матеріалів – від словникових гасел до дисертаційних робіт та монографій. Проте і надалі у цьому керунку залишається багато невідомих чи малознаних епізодів, які потребують ретельного вивчення, переосмислення, доповнення, уважного корегування тощо.

У нашій статті акцентуємо увагу на постаті Івана Паславського і його співучасті у формуванні та функціонуванні українського медійного простору у Східній Азії упродовж 20–30-х рр. XX ст. Він був одним із небагатьох представників української діаспори у цьому регіоні, які докладали неймовірних зусиль, аби українська преса, «не дивлячись на всі матеріальні труднощі, брак культурних сил та на політичні умовини, все таки існувала й розвивалась» [7, с. 426].

<sup>1</sup> Відзначимо, що причетність до пресової журналістики багатьох із них, так би мовити, «проявляється» лише з докладним вивченням як формальних структур, так і змісту видань.

**Мета дослідження:** виправити неточності у біографії І. Паславського, вказати на сумнівні епізоди у ній, які на цьому етапі вивчення не вдалося ані заперечити, ані підтвердити; дослідити його співучасть як співзасновника, редактора, видавця і автора у формуванні українського медійного поля у Китаї упродовж 1920–1930-х рр.; здійснити аналіз його творчої спадщини, яка розпорошена сторінками українських часописів, що виходили у Харбіні впродовж зазначеного періоду.

**Об'єкт дослідження:** життєпис І. Паславського, його співучасть, насамперед як редактора і автора, у функціонуванні українських друкованих медіа, які виходили у Харбіні впродовж 20–30-х рр. ХХ ст.: журнал «Українське Життя» (1925), газети «Далекий Схід» (1925–1926), «Далекий Схід» (1938–1939), «Маньджурський Вістник» (1932–1937), «Українські “Листи з Далекого Сходу”» (1932), сторінка «Украинская Жизнь» (1929–1930) у часописі «Гун-Бао».

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Осмислення специфіки формування і функціонування системи української преси ХІХ–ХХ ст. чи конкретного часопису через аналіз участі кожного із співучасників цих процесів – це основне завдання окремого напрямку пресознавчих досліджень. У них акцент переноситься на людину, її життєвий шлях, переконання, досвід, персональну участь у різних сферах суспільної активності тощо. Водночас у цих розвідках увага зосереджується на таких формах співробітництва особи із пресовими виданнями, як: ініціатор створення, меценат, видавець, редактор, автор. Сьогодні науковці акцентують увагу на публікаційній активності у пресі знаних історичних фігур (згадаємо наукові статті І. Євдокименко [8], О. Католи [12], М. Комариці [14], Л. Сілевич [40], Л. Сніцарчук [42], М. Яблонського [49], В. Яременка [52]) та повертають із забуття невідомих чи маловідомих співтворців українського пресового поля (серед досліджень останніх років – розвідки З. Наконечної [20], О. Середи [39], М. Скорика [41], О. Хоменко [46]). Однак ще багато співучасників функціонування українських друкованих засобів масової інформації в Україні й світі залишаються поза фокусом уваги дослідників. Одним із них є «відомий український культурник» [51] І. Паславський. Лише у ХХІ ст. завдяки словниковим гаслам, які були опубліковані

в укладених В. Черномазом енциклопедичних довідниках «Зелений Клин» [11] й «Українці в Китаї» [44], в Енциклопедії історії України [29] та Енциклопедії Сучасної України [48], його ім'я повернулося із забуття. Окремі деталі життєвого шляху й діяльності у сфері масової комунікації І. Паславського зафіксовані у книгах І. Світа [38], А. Попка [32], О. Хоменко [46] й на шпальтах українських часописів, які виходили у Китаї і США.

**Новизна.** Уточнено біографічні дані І. Паславського – одного з провідних українських громадських діячів у Східноазійському регіоні. Вивчено його діяльність як співзасновника, редактора, видавця і автора українських часописів, які виходили у Харбіні впродовж 20–30-х рр. ХХ ст.

**Методи дослідження.** Для підготовки статті застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. Серед них: історичний (для встановлення та інтерпретації першоджерел інформації про редакторську, журналістську діяльність І. Паславського і часописи, з якими він співпрацював); біографічний та гіпотетично-дедуктивний (для реконструкції життєвого й творчого шляху І. Паславського, виявлення і корекції помилок та неточностей у відомих словникових гаслах про нього); прес-кліпінг (для відбору на шпальтах пресових видань матеріалів за підписами І. Паславського); аналітичний та описовий (для розкриття тематики творчого доробку).

**Виклад основного матеріалу.** Небагато відомостей про ранні роки життя Івана Паславського дійшло до наших днів. Проте, незважаючи на доволі скупі, відібрані з різних джерел інформації дані, нам вдалося зауважити низку розбіжностей, що закралися у словникові гасла про нього. Вони опубліковані в енциклопедичних довідниках «Зелений Клин» [11, с. 149], «Українці в Китаї» [44], на поважних електронних ресурсах «Енциклопедія історії України» [29] й «Енциклопедія Сучасної України» [48]. Йдеться насамперед про його по батькові, дату, місце народження та смерті. Впевненість у тому, що не вся інформація зазначеного гатунку є достовірною, підсилила відома розвідка Івана Світа «Українсько-японські взаємини 1903–1945», яка вийшла друком у Нью-Йорку 1972 р. У ній

поруч з іменем І. Паславського подається ініціал «М.»<sup>2</sup> [38, с. 79, 84] та наголошується, що він «родом з Перемишля» [38, с. 84]. Натомість у довідниках «Зелений Клин» та «Українці в Китаї» зазначається, що І. Паславський народився «31.05.1895, с. Буців», яке нині у складі Яворівського р-ну Львівської обл., помер – «після 1947, сел. Абезь, Комі АРСР, СРСР» [11, с. 149], а за іншою версією – після 1945 р. [48]. В оновленій редакції словникової статті про І. Паславського на ресурсі «Енциклопедія історії України» дублюється інформація про дату, місце народження й смерті (1947 р.), однак по батькові зазначено як «Стефанович». До слова, у першій редакції цієї статті, за авторства дослідника історії української діаспори у Далекосхідному регіоні А. Попка, відомостей про роки народження і смерті та по батькові І. Паславського немає, а місцем народження вказується місто Перемишль (тепер – Польща) [29].

Істину, як нам видається, вдалося встановити завдяки виданням «Книга памяти жертв политических репрессий. Свердловская область» [13] і «Покаяние: Коми республиканский мартиролог жертв массовых политических репрессий» [30]. У першому зафіксовано Паславського Івана Михайловича, який народився 1896 р. у Перемишлі [13, с. 111], а у другому – Паславського Івана Стефановича, народженого у 1895 р. у «с. Буцив, Медиковский район, Дрогобычская область» (тепер – Яворівського р-ну Львівської обл.), в'язня Ухто-Іжемського виправно-трудового табору, заарештованого 15 жовтня 1947 р. та засудженого 4 листопада цього ж року до десяти років позбавлення волі [30, с. 815]. Про те, що саме перший із них є об'єктом нашого наукового зацікавлення, переконує той факт, що він, як зазначено у згаданому джерелі, працював в управлінні Української національної колонії у Харбіні [13, с. 111].

Ще на двох епізодах з біографії І. Паславського, які зафіксовані у згаданих раніше енциклопедичних гаслах за авторства В. Черномаза, хочемо зупинити увагу. Йдеться про місце його навчання та участь в організації Пласту на Яворівщині. У них зазначається, що І. Паславський навчався «в гімназії в

2 Нещодавно його розкрив (як «Михайлович») В. Черномаз в енциклопедичних гаслах, опублікованих у виданнях «Українці в Китаї» [44] й Енциклопедії Сучасної України [48].

Яворові, де став одним із засновників та провідників Пласту (1913)» [11, с. 149; 48]. Цю інформацію автор словникових гасел почерпнув із статті В. Масюка «Історія 17-го Пластового Куреня ім. М. Драгоманова в Яворові», який, покликаючись на І. Світа, розповідав про те, як склалася доля І. Паславського після вступу до легіону УСС [18, с. 525]. Однак зафіксовані І. Світом дані, як ми уже з'ясували, стосуються І. М. Паславського. Таким чином, ймовірно, відбулося об'єднання біографій Івана Михайловича Паславського та Івана Стефановича Паславського. Дозволимо собі припустити, що відомості про місце навчання та пластову діяльність стосуються радше Івана Стефановича.

Отже, оновлена, хоча і надалі з низкою невідомих, біографія діяльного представника української громади у Харбіні та учасника процесу формування українських друкованих засобів масової інформації у Східноазійському регіоні матиме такий виклад.

**Паславський Іван Михайлович** народився 1896 р. у м. Перемишль (тепер – Польща). Навчався у місцевій гімназії<sup>3</sup>. З початком Першої світової війни вступив до лав Українських січових стрільців<sup>4</sup>. Мав чин старшини [38, с. 93]. У січні 1915 р. потрапив до російського полону й був вивезений до табору військовополонених у Павлограді (тепер – Омської обл., РФ) [38, с. 84]. Після звільнення з табору залишився у Сибірському краї, створив сім'ю [11, с. 149; 18, с. 525]. У 1920 р. перебрався до Владивостока [11, с. 149], пізніше – до Іркутська [48]. Із утвердженням радянської влади на теренах колишньої Російської імперії змушений був у 1923 р. переїхати до Харбіна. Тут, як зазначено у книзі О. Хоменко, був торгівцем<sup>5</sup> [46, с. 109]. Водночас, незважаючи на складні обставини життя емігранта, з головою поринув у громадську роботу. Був одним з ініціаторів

<sup>3</sup> Припускаємо це, опираючись на матеріали А. Артимовича «Учні Перемиської гімназії в українських військових формаціях 1914–1920 рр.» [1] та М. Хроновята «Організація Українських Січових Стрільців у Перемишлі» [47].

<sup>4</sup> Можливо, саме його згадують А. Артимович та М. Хроновят у переліку «прізвищ стрільців з перемиської сотні» [1, с. 160; 47, с. 37]. Свою участь у Першій світовій війні у складі збройних сил Австро-Угорщини І. Паславський підтвердив у замітці «Хвилину уваги», яка була надрукована у газеті «Маньжурський Вістник» [27].

<sup>5</sup> В. Чорномаз наомість стверджує, що викладав у лиці Св. Миколая [11, с. 149; 44]. Розбіжність цих даних, а також інформація про переїзд І. Паславського з Владивостока до Іркутська наводять на думку про те, що і в цих фрагментах відбулося сплетення життєписів двох людей.

та співзасновників Українсько-галицького комітету у м. Харбін, який з метою надання допомоги військовополоненим галичанам розпочав роботу у червні 1924 р. Станом на 1925 р. (можливо, від перших днів) І. Паславський був головою ради цієї організації [5]. Входив до складу ініціативної групи (разом з Р. Барилловичем, Г. Тоцьким, Ф. Богданом, В. Кушнарєнком, Д. Пономарєнком та М. Козловським), заходами якої у липні 1926 р. у Харбіні було засновано товариство «Січ», перейменоване у грудні 1928 р. на «Просвіту» [31, с. 60]. Тривалий час був одним із провідних діячів цієї культурно-просвітницької організації: входив до складу правління, кілька разів обирався головою (у 1928–1933 рр. і 1935–1937 рр.), очолював її книгозбірню (вересень 1933 р. – березень 1935 р.) [11, с. 149; 31, с. 62; 45]. Окрім того, був членом президії Українського національного громадського комітету, Української ради громадських уповноважених, низки інших товариств. Брав участь у створенні Української національної громади в Маньчжоу-Го та Української національної колонії в Маньчжоу-Го (далі – УНК). Як актор-аматор долучався до діяльності драматичних гуртків «Просвіти», Спілки української молоді, УНК (від 1938 р. очолював Українське театральне-співоче товариство при цій організації). Виступав на харбінському радіо з лекціями, серед яких – присвячена М. Лисенкові, з нагоди роковин його смерті, від 1941 р. вів курси українознавства, які функціонували при УНК, входив до складу української трупи в Українському національному домі. У 1944 р. був обраний секретарем УНК, однак через заборону японської влади не зміг приступити до виконання своїх обов'язків [11, с. 149; 34; 48; 51].

Точної дати смерті та місця захоронення І. М. Паславського дотепер не встановлено. Про останні роки його життя відомо таке: у 1945 р., після окупації Маньчжурії радянськими військами, його було вивезено до СРСР [11, с. 150]; заарештовано 8 березня 1947 р., а 10 травня цього ж року засуджено до десяти років виправно-трудових таборів [13].

Окрім зазначеної активної громадської діяльності, І. М. Паславський залишив по собі слід як людина, що докладала чималих зусиль, аби забезпечити українській громаді у Харбіні рідномовне пресове представництво. Першим відомим нині досвідом співробітництва І. Паславського із друкованими засобами масової

інформації стала робота кореспондентом у російській газеті «Вечерняя газета» [11, с. 149], яка під редагуванням письменника В. Іванова виходила у Владивостоці упродовж 1921–1922 рр. [15]. Серед активних співробітників цього видання був також І. Світ, про що свідчать публікації за його підписами. Їх можна переглянути у числах зазначеного часопису, які в електронному форматі представлені на сайті Державної публічної історичної бібліотеки Росії. Матеріалів І. Паславського у цих числах, на жаль, не виявлено.

Від 18 вересня до 27 листопада 1925 р. у Харбіні виходив щотижневий журнал «Українське Життя». Цей часопис розпочав свій шлях до української аудиторії за вкрай несприятливих умов, які описані в опублікованих у тижневику «Маньджурський Вістник» спогадах «Українська преса Д. Сходу» [43]. «Потреба в українському друкованому слові, – зазначав невідомий автор, – вже тоді (у 1925 р. – О. Д.) була дуже великою, а тому гурток патріотів, вбачаючи... занепад громадського життя після приходу до “влади” в “Українському Клюбі” українських большевиків та їх прихвостнів, постановив боротись з цим лихом, у першу чергу друкованим словом» [43]. Однак перепоною до втілення задуму у життя стала, як повідомлялося у цій публікації, «хінська влада куплена і перекуплена большевицькими грішми», яка «навіть і слухати не хотіла про те, щоб українці могли легально видавати свою газету» [43]. Групою ентузіастів, очолюваною В. Опадчим<sup>6</sup>, усе ж було знайдено вихід: після тривалих пошуків заангажовано «за скромну плату ніпонця п. Окавару, що видавав в московській мові щоденну газету “Восток”. Він погодився, щоб український тижневик під назвою “Українське Життя” виходив як додаток до “Востока”» [43]. Саме тому у вихідних даних журналу зазначається: «Видавець-редактор: Окавара». Однак, як повідомляв автор цитованих спогадів, на посаду редактора було запрошено саме І. Паславського, який із «запалом приступив до діла» і «вів редакцію самотужки». «І треба було бачити нераз таку

<sup>6</sup> Опадчий Василь Степанович (1872–1934) – український підприємець (будівельна справа), активний громадський діяч і «ширий жертводавець» [37]. Був співзасновником, адміністратором, експедитором та жертводавцем журналу «Українське Життя». Як зазначалося у спогадах «Українська преса Д. Сходу», він «кинув сотні карбованців на тижневик... без нього і одного числа не появилось би» [43].

картину, – відзначав він, – вже далеко за північ, в друкарні, при миготячому світлі редактор виправляє сьому, восьму коректуру...» [43]. Таким чином, І. Паславський, який вважав, що часопис має бути міцним ґрунтом для об'єднання українців у Східній Азії [2], дбав про те, аби його цільова аудиторія отримувала інформацію у якісному викладі. Незважаючи на всі його титанічні зусилля, видання усе ж виходило з одруківками. Як пояснював редактор, це траплялося через те, що працівниками друкарні були «чужинці», які не володіли українською мовою [4].

Редактор Паславський вів активну комунікацію з читачами не лише з приводу певних видавничих проблем. Він намагався залучати їх до ведення на сторінках видання дискусій з провду конкретних питань. Наприклад, у коментарі до замітки «Музей визвольної боротьби України» він пропонував читачам висловитися на шпалтах журналу, як краще організувати збір матеріалів про українське суспільно-політичне, культурне тощо життя на Далекому Сході «з часів визвольної боротьби України» [36].

У журналі «Українське Життя» віднаходимо низку матеріалів, що ілюструють діяльність І. Паславського не лише як редактора, а й маркетолога. «Кожний українець національно свідомий, знаний зі своєї чесноти, – апелював редактор до почуття відповідальності за справу загальнонаціональної ваги, – внесе негайно передплату на “Українське Життя”. У цілому світі є біля 300 українських часописів і журналів. На один мільйон українців на Д.-Сході є тільки один український журнал!» [35]. У першому числі він повідомляв, що надсилав до редакцій і видавництв (ймовірно, інших українських пресових видань) по два примірники «Українського Життя» з надією на рівноцінний обмін [3]. У такий спосіб редактор досягнув поширення серед широкої української аудиторії інформації про вихід на медіаринок нового пресодруку. Наприклад, 26 жовтня 1925 р. у щоденнику «Свобода» (Джерсі-Сіті) було опубліковано замітку «Українська газета в Азії». Її автор писав: «Перше число журналу представляється надзвичайно гарно і заслуговує на те, щоб поручити його нашим читачам до як найбільшого поширення. [...] Промовив до нас український кольтоніст, що почав творити своє власне життя на грані старих культур, народів Сходу: Японії, Хін і Монголії. [...]

По інформаціях пізнати, що редакція в руках вправних, свідомих ідейних людей, які вдержують тісний зв'язок з краєм. [...] Привітаймо пробуджене життя на Далекому Сході та замовимо собі журнал таких як ми емігрантів з далекої Азії, недалекого Тихого Океану» [17].

У другому числі «Українського Життя» І. Паславський опублікував лист читача, який мав переконати тогочасну потенційну читацьку аудиторію, а нині свідчить про те, що редагований ним пресовий проект був необхідний українцям, які за різних обставин опинилися на відстані кількох тисяч кілометрів від рідної землі. «Я так несподівано вражений цією Дорогою Ластівкою, – писав кореспондент, – що не маю слів висловити так, як мені того б хотілося, своє задоволення, свою щирю і велику подяку Тим Громадянам Українцям, котрі взяли на себе початок сього великого і разом з тим надзвичайно поважного тягару видання (одинокого на весь Далекий Схід) Українського Часопису. [...] Золотими скрижальями напишуться імена їх в історії визвольної боротьби за нашу Батьківщину. Хай наш журнал, писаний дорогою нам Рідною Мовою, буде тою провідною зіркою, яка показуватиме шлях соткам тисяч наших Братів...» [50, с. 12]. Незважаючи на гостру затребуваність з боку української аудиторії, як свідчить цитований матеріал, журнал припинив функціонування разом із газетою «Восток» через недостатнє фінансове забезпечення [43].

Від грудня 1925 р. до травня 1932 р. українська громада в Харбіні не мала рідномовного пресового речника, якщо не брати до уваги часопис «Далекий Схід», про який йтиме мова згодом. Усі спроби представників української громадськості не змогли подолати муру заборон з боку китайської поліції. Автор цитованих раніше спогадів з цього приводу писав: «Старання перед хінською–гомінданіською владою, щоб дозволили друкувати газету українською мовою, завдяки більшовикам та правим московським групам, не дали ніяких результатів» [43]. У цей період вакуум в українському інформаційному просторі заповнила сторінка п. н. «Украинская Жизнь» у китайському російськомовному щоденнику «Гун-Бао»<sup>7</sup> [38, с. 84; 44, с. 298–300]. Вона функціонувала від 26 січня 1929 р. до 22 серпня

<sup>7</sup> Світ побачило 72 числа накладом «понад 850 тисяч примірників» [38, с. 84].

1930 р. Її редактором був І. Світ, а одним з активних авторів та співредактором – І. Паславський [11, с. 149; 44, с. 300].

Ситуація з українським пресовиданням у Східноазійському регіоні покращилася після 1 березня 1932 р., коли постала «Маньджурська Імперія, що проголосила вільні права для усіх народів, в цьому числі і для українців» [43]. Скориставшись такою можливістю, І. М. Паславський «рішився на ризиковане діло» [43] – 1 травня цього ж року випустив у світ перше число двотижневика «Українські “Листи з Далекого Сходу”». Дозвіл на його видавання він, як запевняє І. Світ, отримав від архимандрита Фабіяна Абрантовича [38, с. 108]. Нині не зовсім зрозуміло, на підставі чого Апостольський адміністратор для католиків східного обряду в Харбіні міг вирішувати долю українських друкованих ЗМІ.

Як голова харбінської «Просвіти», І. Паславський підтримував зв'язок із представниками українських товариств й організацій в Галичині, з діаспорою у країнах Європи й Америки. У листуванні з ними він (зазначається у спогадах, на які ми опираємося) повідомляв про наміри видавати україномовну газету в Харбіні [43]. Звертаючись до своїх адресатів, видавець і редактор новоствореного часопису писав: «“Листи з Д/Сходу” – це скромний почин українського слова в Азії, що повинні заповнити хоч в частині велику прогалину та подавати закордонним українцям необхідні інформації про життя, працю й стремління українців Д/Сходу» [43]. Ці матеріали, на думку автора спогадів п. н. «Українська преса Д. Сходу», «зробили своє, подали досить інформаційного матеріалу, та пробудили ще більший інтерес українства до справ Д/Сходу» [43]. Проте цей інтерес не мав практичного втілення. І. Паславський вклав у видавання газети понад 200 000 крб [43]. На ці кошти вдалося випустити у світ лише п'ять чисел: здвоєне ч. 5/6 вийшло 15 липня 1932 р. У ньому редактор звертався до читачів із проханням негайно прийти на допомогу газеті, оскільки за два місяці функціонування вона отримала лише двох передплатників [6]. І це притому, що І. Паславський неодноразово нагадував: для того, аби двотижневик у чотиристорінковому форматі зміг виходити цілий рік, йому достатньо трьохсот підписників. При умові отримання п'ятиста річних передплатників видавець-редактор планував збільшити обсяг видання до восьми сторінок [10].

У джерелах інформації зафіксовано низку інших фактів співучасті І. Паславського у створенні українських пресових видань у Харбіні. Зокрема, він (разом з В. Опадчим) входив до складу ініціативної групи, заходами якої було засновано газету «Далекий Схід»<sup>8</sup>. За поданням А. Попка, впродовж 1925–1926 рр. [33], а В. Чорномаза – у 1925 р. [44, с. 70], світ побачило лише два числа цього часопису.

Як згадував І. Світ, І. Паславський разом з ним брав участь у перемовинах із представником японської влади у Харбіні щодо справи заснування української газети у місті, а згодом «багато допомагав» у випуску першого числа двотижневика «Маньджурський Вістник» [38, с. 111, 114]. За його ж свідченнями, незважаючи на те, що його (І. Світа. – *О. Д.*) прізвище фігурувало у вихідних даних газети, у «редакційній праці брало участь чимало українців, головню з управи Товариства “Просвіта”». Склад редакції остаточно був сформований у квітні 1933 р., і одним з її членів обрано І. Паславського [16]. Окрім того, він мав виконувати функції адміністратора додатка до «Маньджурського Вістника» – щомісячного часопису, «органу української націоналістично-державницької думки на Далекому Сході»», який п. н. «Ватра» планувалося видавати від червня 1934 р. [9; 11, с. 149]. Однак цей пресовий проєкт редакції харбінського тижневика не вдалося реалізувати.

Співробітництво І. М. Паславського з українськими друкованими засобами масової інформації, які виходили у Харбіні впродовж 20–30-х рр. ХХ ст., не обмежувалося лише функціями співзасновника, видавця та редактора. На шпальтах кожного із згаданих видань, а також у часописі «Далекий Схід» (Харбін, 1938–1939)<sup>9</sup> відклалися різножанрові тексти за його підписами: справжнє ім'я та прізвище, криптонім І. П., псевдонім Лев Галицький і його варіант Л. Галицький. На час підготовки цієї розвідки ми зафіксувати понад двадцять авторизованих публікацій І. Паславського у цих виданнях. Однак ця цифра не

<sup>8</sup> До сьогодні дослідникам не вдалося віднайти жодного числа цього часопису й встановити дату виходу першого. Тому важко зрозуміти, чи газета виходила до вересня 1925 р., чи у грудні 1925 р. – на початку 1926 р. (до появи або після припинення функціонування «Українського Життя»).

<sup>9</sup> О. Хоменко зазначає, що І. Паславський був одним із журналістів цього видання [46, с. 109].

є остаточною, оскільки у нашому розпорядженні були неповні комплекти газет «Маньджурський Вістник» та «Гун-Бао». Чимало публікацій у часописах журналіст уміщував без підписів, як, наприклад, у журналі «Українське Життя». На тому, що автором усіх надрукованих у ньому передових статей був І. Паславський, наголошує В. Черномаз [44, с. 357–358]. Висловимо припущення, що матеріали у цьому часописі, підписані від імені редакції чи адміністрації, також належать йому, як і більшість (а можливо, й усі) неавторизованих публікацій на шпальтах газети «Українські “Листи з Далекого Сходу”». Однією з підстав для таких сміливих міркувань є повторюваність тем, схожість у формулюванні думок, пропозицій щодо вирішення різних проблем життя українців у Китаї, які журналіст висловлював у авторизованих та анонімних матеріалах.

Головна ідея журналістського доробку І. Паславського суголосна з основним завданням журналу «Українське Життя», яке він окреслив у програмній статті. Полягає вона у боротьбі за «цілковите національно-соціально-освободження українського народу» й консолідацію усіх сил задля втілення у життя спільної мети – досягнення самостійності соборної України [2, с. 2]. У його творчій спадщині можна виділити три основні проблемні напрями, на яких і зупинимо увагу.

*Перший:* історія українського національного життя на Зеленому Клині, у Сибіру й Китаї. І. Паславський акцентував події періоду Національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. й у 1920–1930-х рр. Привертая увагу до діяльності українських громадських товариств й організацій. Порушуючи питання збереження документів та матеріалів, які у майбутньому можуть бути цінним джерелом до вивчення суспільно-політичного, культурного, економічного тощо життя українців у цих регіонах, наголошував: «Д-Схід має багато памяток з часів визвольної боротьби України. Багато усякого цінного матеріалу загинуло, но ще багато залишилось у громадян... Рік за роком йде, памятки нищатья, гублятья, передаютья в чужі руки, тож слід нам подбати, щоб зберегти ті цінности, на які звичайно мало хто з нас звертає увагу» [36]. Наслідком прагнення журналіста до формування історичної пам'яті та збереження документальних свідчень став його пресовий проєкт – газета «Українські “Листи

з Далекого Сходу”». Її сміливо можна назвати літописом українського життя на далекосхідній території нинішньої Російської Федерації й у Східній Азії до 1932 р.

У творчому доробку І. Паславського є й матеріали, присвячені окремим епізодам історії українських друкованих засобів масової інформації, а саме: журналу «Українське Життя», який у 1921 р. виходив у Нікольську-Уссурійському (тепер – РФ) [25], й сторінці «Украинская Жизнь» у харбінській газеті «Гун-Бао» [22]. У статті, присвяченій першому року функціонування української сторінки у китайській російськомовній газеті, І. Паславський писав: «Здавалося б, що у житті українців в Маньчжурії річниця української сторінки, не така вже й велика подія. – Ну, що ж, вийшло 44 сторінки, що тут такого особливого? Але ми, звісно неупереджено, повинні визнати, що це справа не проста, звичайна, але навпаки має велике значення. [...] ...у загальному підсумку, це 400 000 сторінок, прочитаних в тому ж підсумку, сотнями тисяч людей, і своїми і чужими. Все, що було більш помітним, цікавим, друкувалося в “Украинской страничкѣ”, були й статті дискусійні, що викликали відгуки не лише тут, але й за кордоном, в українській, російській і англійській пресі. [...] З відчуттям глибокого задоволення зустріли українці сторінку, тим більше, що через відсутність тут своєї української газети, сторінка замінювала її. ... вона пробуджувала в них найкращі наміри, висвітлювала та інформувала про життя їхньої батьківщини»<sup>10</sup> [22].

*Другий:* актуальні питання українського громадсько-політичного життя. І. Паславський був переконаний, що преса – «це не тільки голос громадянства, але і його дзеркало, в котрому мусять відбиватись його прями й криві лінії» [27]. Тому у своїх матеріалах привертав увагу й до цих «кривих ліній». Зокрема, порушував питання розбрату та інертності у середовищі п'ятдесятитисячної української громади у Китаї, наголошував на необхідності об'єднання усіх національно свідомих сил (закликав: «Усі сили, усе для організації українських мас! Організованою силою здобудем собі, всі наші права» [19, с. 1]), акцентував низький освітній та культурний рівень загалу українського суспільства, переконував у необхідності навчання молодшого покоління та просвіти старшого, наголошував на

<sup>10</sup> Тут і далі переклад з російської мови О. Дроздовської.

потребі заснування у Харбіні української школи (підкреслював: «Національне шкільництво, поруч церкви, у кожного розвиненого народу за усі часи свого історичного буття завжди стояло на першому місці» [23]). Журналіст вправно розставляв акценти, відповідаючи на закиди опонентів у питаннях мови, політичних позицій. Наприклад, у відповіді одному із таких «критиків» писав (спеціально зберігаємо оригінальну мову публікації): «Ну и фабрикант этот Грушевский. Состряпал (не без участия нѣмцев) “галиційскую мову”, насадил “самостійное свинство”, сорок милліонов хохлов и малороссов превратил в украинцев и внѣдрил среди них этот “галиційскій жаргон”. Ну хорошо, одного только не понимаю: как же эта “галиційская мова” существовала до Грушевского, 100, 500 и 1000 лѣт тому назад?» [24]. Одним із найбільших лих українського суспільства вважав «малоросійство» як національну ідентифікацію. «До одних із найбільше осоружних явищ в житті українців в Маньджурії належить виміраюче “племя малоросів”, – зазначав І. Паславський у двотижневику «Маньджурський Вістник». – “Малороси”, “малоросійщина” – це гидка спадщина від старої Москви. [...] Сьогодні “малороси”, “малоросійщина” – це синоніми гидкої національної зради, що п'янується та побороюється рішуче і безоглядно Українською Нацією» [21].

До цієї групи можемо віднести й дискусійну статтю «Ударныя задания сибирских украинцев», яку І. Паславський опублікував на сторінці «Украинская Жизнь». У ній журналіст висловлював думку про те, що «раніше чи пізніше, політичний світ постане перед необхідністю вирішення грандіозної проблеми – створення сибірської держави, найбільшого політичного і економічного фактора не лише на азіатському континенті, але й на світовому», та розмірковував про долю і перспективи українців, які живуть у Сибіру й на російському Далекому Сході. Він наголошував, що лише при умові «повної державної незалежності Сибіру» українці, які живуть там, зможуть реалізувати свої національно-політичні, культурні й економічні прагнення, а представники українських діаспор у Китаї, в інших країнах Європи та Америки повинні їх усіляко підтримувати [26].

*Третій:* українсько-російські стосунки. У журналістській спадщині І. Паславського не багато публікацій, присвячених

конкретно цій проблемі. Однак при першій же нагоді він не забував нагадувати, у чому полягає першопричина майже усіх бід українського народу. При цьому він постійно констатував, ілюструючи свої твердження фактами, спроможність українців дати відсіч та вистояти навіть в умовах найжорстокішого терору. Наприклад, у журналі «Далекий Схід» підкреслював: «Україна була завжди найтвердішим горіхом для большевиків. Свідчать про це масові повстання, криваві розправи з наїздниками, процеси та розстріли, як теж і легальні протести українських большевиків проти гноблення України. Для прикладу пригадаємо, що з усіх большевицьких республік Україна боронила найзавзятіше свою конституцію й ту крихітку прав, яку ця конституція їй признавала. Один большевицький юриста доказує, що за рр. 1926–37 на усіх 33 скарг за порушення конституцій окремих республік аж 27 було від харківського українського уряду» [28, с. 131].

**Висновки.** Впродовж 1917–1944 рр. на землях, які тепер входять до складу Китайської Народної Республіки, виходило понад двадцять українських часописів. Люди, що були причетними до забезпечення вихідців з різних українських регіонів рідномовним пресовим представництвом, продовжують залишатися поза науковим дискурсом. Саме тому важливо вводити до наукового обігу їхні імена: застосовуючи холистичний підхід, реконструювати приватну та професійну біографії, фіксувати й аналізувати різні аспекти їхньої співучасті у функціонуванні українських пресових видань. Для встановлення усіх фактів співробітництва цих осіб із друкованими медіа, як ми бачимо на прикладі І. Паславського, необхідно залучати усі можливі джерела інформації. Адже у вихідних даних жодного із згаданих у цій розвідці часописів його ім'я та виконувані ним функції (видавця-редактора, редактора, члена редакційної колегії, співредактора) не вказувалися. Це дослідження є першою спробою ввести до наукового обігу постать І. Паславського як активного співтворця у 1920–1930-х рр. українського пресового поля у Харбіні. На сьогодні нам не вдалося остаточно встановити істину щодо окремих епізодів його біографії, яка подається у довідкових виданнях, та впевнено вести мову про нього як про автора низки анонімних публікацій, що друкувалися у таких виданнях, як «Українське Життя» та «Українські “Листи з Далекого

Сходу»». Сподіваємося, що незабаром будуть віднайдені джерела інформації, які підтвердять наші припущення.

### Література

1. Артимонович А. Учні Перемиської гімназії в українських військових формаціях 1914–1920 рр. *Перемисьль – західний бастион України*: збірник матеріалів до історії Перемишля і Перемиської землі, зладжений редакційною колегією під проводом проф. Б. Загайкевича. Нью-Йорк; Філадельфія: Перемиський Видавничий Комітет, 1961. С. 156–162.
2. Від Редакції. Вже дев'ятий рік настав... *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 1. 18 верес. С. 1–2.
3. До В. П. Редакції і Видавництва. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 1. 18 верес. С. 16.
4. До Вш. Читачів. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 3. С. 16.
5. До українського Громадянства. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 7. 30 жовт. С. 4.
6. До шановних наших читачів. *Українські «Листи з Далекого Сходу»*. Харбін, 1932. Ч. 5/6. 1/15 лип. С. 4.
7. Дрок Р. Українці на Далекому Сході (допис з Харбіна). *Вістник*. Львів, 1939. Кн. 6. Т. II. Черв. С. 423–427.
8. Євдокименко І. Нариси Софії Русової: чинники впливу на вибір жанрової форми публікацій. *Образ*: наук. журн. Суми, 2022. Вип. 3(40). С. 29–38. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.3\(40\)-29-38](https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.3(40)-29-38).
9. 3 місяця червня... *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1934. № 12(68). 14 цвітня. С. 1.
10. Звергаємось з уклінним проханням... *Українські «Листи з Далекого Сходу»*. Харбін, 1932. Ч. 3. 1 черв. С. 4. Рубр.: Біжуча хроніка.
11. Зелений Клин (Український Далекий Схід): енциклопед. довід. / уклад В. Черномаз. Владивосток: Видавництво Далекосхідного федерального університету, 2011. С. 149–150.
12. Катола О. Тематичне новаторство публікацій Софії Яблонської у галицькій пресі міжвоєнної доби. *Пресознавство / Press Studies*. Львів, 2022. Вип. 1. С. 217–226. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-14>.
13. Книга памяти жертв политических репрессий. Свердловская область. Екатеринбург: Средне-Уральское книжное издательство, 2006. Т. 6: О–П. С. 111.
14. Комариця М. Художньо-публіцистична спадщина Софії Парфанович: слово–людина–доба. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2021. Вип. 11(29). С. 307–333. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-14](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-14).
15. Куликова Л. К., Маслова А. Н. Дальний Восток в период Великой октябрьской социалистической революции и гражданской войны (1917–1922 гг.): указатель литературы. Хабаровск, 1968. С. 203.

16. Л. Д. Тижневик «Манджурський Вістник» 1932–1937. *Свобода*. Джерзи Ситі, 1962. Ч. 17. 26 січ. С. 4. Рубр.: 3 наукових конференцій УВАН у ЗДА.

17. М. Українська газета в Азії. *Свобода*. Джерзи Ситі, 1925. Ч. 249. 26 жовт. С. 2.

18. Масюк В. Історія 17-го Пластового Куреня ім. М. Драгоманова в Яворові. *Яворівщина і Краковеччина*: регіональний історично-мемуарний збірник. Нью Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1984. С. 523–540.

19. На нові позиції. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 5. 16 жовт. С. 1–2.

20. Наконечна З. Лев Чубатий (1895–1966): невідомі факти біографії редактора видавничого концерну «Українська Преса». *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2021. Вип. 11(29). С. 333–342. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-15](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-15).

21. Паславський І. Агонія «малоросійщини». *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1935. № 12(104). 8 квіт. С. 1.

22. Паславський І. В годовщину «Украинской странички» Гун-Бао. *Гун-Бао*. Харбін, 1930. № 966. 6 февр. С. 3. Сторінка «Украинская Жизнь». Підп.: Лев Галицький.

23. Паславський І. За рідну школу. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1933. № 22(31). 1 лип. С. 2.

24. Паславський І. Моих нѣскольکو отвѣтов. *Гун-Бао*. Харбін, 1930. № 972. 13 февр. С. 3. Сторінка «Украинская Жизнь». Підп.: Лев Галицький.

25. Паславський І. Тижневик «Українське Життя». *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1935. № 26(118). 27 верес. С. 2. Підп.: І. П.

26. Паславський І. Ударныя задания сибирских украинцев. *Гун-Бао*. Харбін, 1929. № 833. 26 сент. С. 3. Сторінка «Украинская Жизнь». Підп.: Лев Галицький.

27. Паславський І. Хвилину уваги. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1932. № 5. 7 жовт. С. 6.

28. Паславський І. Черговий наступ большевизму на Україну. *Далекий Схід*. Харбін, 1938. Ч. 9. 20 серп. С. 131–132. Підп.: І. П.

29. Паславський Іван. *Енциклопедія історії України*. URL: [http://www.history.org.ua/?termin=Paslavskij\\_I](http://www.history.org.ua/?termin=Paslavskij_I) (дата звернення: 02.09.2023).

30. Покаяние: Коми республиканский мартиролог жертв массовых политических репрессий. Сыктывкар, 1999. Т. 2. Ч. 1. С. 815.

31. Попок А. Піонер українського відродження (з історії діяльності товариства «Просвіта» на Далекому Сході). *Самостійна Україна*. Київ, 2001. Ч. 4/482. Жовт.–листоп.–груд. С. 59–63.

32. Попок А. Українські поселення на Далекому Сході: іст.-соціолог. нарис. Київ, 2001. 304 с.

33. Попок А. Україномовна преса в регіоні. *Кобза: Українці в Росії*. Незалежний сайт діаспори. URL: <http://kobza.com.ua/ukrajinskyj-istorychnyj-klub/841-ukrajinomovna-presa-v-regioni-ukr.html> (дата звернення: 03.09.2023).

34. Радіо-виклад. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1937. № 18. 2 трав. С. 2. Рубр.: Українці в Азії.
35. Редакція. До відома наших вельми шановних читачів у місті і на лінії. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 4. 9 жовт. 2 с. обкл.
36. Редакція. Шановні Громадяне! *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 1. 18 верес. С. 10.
37. Світ І. Пам'яті В. Опадчого. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1935. № 2(94). 7 січ. С. 7. Підп.: І. С.
38. Світ І. Українсько-японські взаємини 1903–1945: Історичний огляд і спостереження. Нью-Йорк, 1972. 372 с.
39. Середя О. Редакційно-видавнича та журналістська діяльність Степана Дмоховського (міжвоєнний період). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2021. Вип. 11(29). С. 366–387. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-17](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-17).
40. Сілевич Л. Публікації Лідії Шишманової-Драгоманової в українській пресі першої третини ХХ ст. *Образ: наук. журн.* Суми, 2021. Вип. 2(36). С. 14–21. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2\(36\)-14-21](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2(36)-14-21).
41. Скорик М. Повернення із забуття (за матеріалами судового процесу над Сергієм Жигалком). *Український Інформаційний Простір*. Київ, 2021. Ч. 1(7). С. 149–174. URL: <http://ukrinfospace.knuim.edu.ua/article/view/233894/232531>.
42. Сніцарчук Л. Журналістська діяльність Олександра Ковалевського у 1910–1939 рр. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2020. Вип. 10(28). С. 375–391. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10\(28\)-27](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10(28)-27).
43. Українська преса Д. Сходу. *Маньджурський Вістник*. Харбін, 1935. № 26(118). 27 верес. С. 2.
44. Українці в Китаї (перша половина ХХ ст.): енциклопед. довід. / уклад. В. А. Чорномаз. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 634 с.
45. Філія Т-ва «Просвіта» в Харбіні. *Українські «Листи з Далекого Сходу»*. Харбін, 1932. Ч. 2. 15 трав. С. 3.
46. Хоменко О. Далекосхідна одіссея Івана Світа. Київ; Нью-Йорк, 2021. 584 с.
47. Хроновят М. Організація Українських Січових Стрільців у Перемишлі. *Вісті Комбатанта*. Торонто; Нью-Йорк, 1972. Ч. 1(57). С. 31–40.
48. Чорномаз В. А. Паславський Іван Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-880605> (дата звернення: 18.10.2023).
49. Яблонський М. Р. Редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка. Українська біографістика. Київ, 2020. Вип. 19. С. 243–258. DOI: <https://doi.org/10.15407/ub.19.243>.
50. Яковенко В. Лист до редакції журналу «Українське Життя» в м. Харбіні. *Українське Життя*. Харбін, 1925. Ч. 2. 25 верес. С. 12–13.
51. Японці притискають українське життя в Харбіні. *Свобода*. Джерзі Сіті, 1941. Ч. 254. 3 листоп. С. 2.

52. Яременко В. Журналістика і публіцистика Бориса Грінченка в контексті сьогодення. *Український Інформаційний Простір*. Київ, 2021. Ч. 2(8). С. 108–128. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/245852/243345>.

## References

1. Artymovych, A. (1961). Uchni Peremyskoi himnazii v ukrainskykh viiskovykh formatsiakh 1914–1920 rr. [Students of Przemyśl Gymnasium in Ukrainian military formations 1914–1920], *Peremysl – zachidnyi bastion Ukrainy: zbirnyk materialiv do istorii Peremyslia i Peremyskoi zemli, zladzhenyi redaktsiinou kolegiieiu pid provodom prof. B. Zahaikvycha, Niu-York; Fyladelfiia: Peremyski Vydavnychi Komitet*, 156–162 (in Ukr.).
2. Vid Redaktsii. (1925). Vzhe deviaty rik nastav... [Already the ninth year has come...], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (1), 1–2 (in Ukr.).
3. (1925). Do V. P. Redaktsii i Vydavnytstv [To the highly respected Editorial Boards and Publishing Houses], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (1), 16 (in Ukr.).
4. (1925). Do Vsh. Chytachiv [To Honorable readers], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (3), 16 (in Ukr.).
5. (1925). Do ukrainskoho Hromadianstva [To Ukrainian citizens], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (7), 4 (in Ukr.).
6. (1932). Do shanovnykh nashykh chytachiv [To our honorable readers], *Ukrainski «Lysty z Dalekoho Skhodu»*, Kharbin, (5/6), 4 (in Ukr.).
7. Drok, R. (1939). Ukraintsi na Dalekomu Skhodi (dopys z Kharbina) [Ukrainians in the Far East], *Vistnyk*, Lviv, (6, II), 423–427 (in Ukr.).
8. Yevdokymenko, I. (2022). Narysy Sofii Rusovoi: chynnyky vplyvu na vybir zhanrovoy formy publikatsii [Essay of Sofia Rusova^ factors influencing the choice of genre from of publications], *Obraz: nauk. zhurn.*, Sumy, (3(40)), 29–38. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.3\(40\)-29-38](https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.3(40)-29-38) (in Ukr.).
9. (1934). Z misiatsia chervnia... [Since June...], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (12(68)), 1 (in Ukr.).
10. (1932). Zvertaiemos z uklinnykh prokhanniam... [We humbly request...], *Ukrainski «Lysty z Dalekoho Skhodu»*, Kharbin, (3), 4. Rubr.: Bizhucha khronika (in Ukr.).
11. (2011). Zelenyi Klyn (Ukrainskyi Dalekyi Skhid) [Zelenyi Klyn (Ukrainian Far East)]: entsykloped. dovid. / uklad V. Chornomaz, Vladyvostok: Vydavnytstvo Dalekoskhidnoho federalnoho universytetu, 149–150 (in Ukr.).
12. Katola, O. (2022). Tematychno novatorstvo publikatsii Sofii Yablonskoi u halyskii presi mizhvoiennoi doby [The thematic novelty of Sofia Yablonska's publications in galician periodicals of the interwar period], *Presoznavstvo / Press Studies*, Lviv, (1), 217–226. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-14> (in Ukr.).
13. (2006). *Kniga pamyati jertv politicheskikh repressiy. Sverdlovskaya oblast*, Ekaterinburg: Sredne-Uralskoe knижnoe izdatelstvo, (6: O–P), 111 (in Rus.).
14. Komarytsia, M. (2021). Khudozhno-publitsystychna spadshchyna Sofii Parfanovych: slovo–liudyna–doba [Sofia Parfanovych's artistic and journalistic

legacy: word–personality–age], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (11(29), 307–333. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-14](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-14) (in Ukr.).

15. Kulikova, L. K., Maslova, A. N. (1968). *Dalniy Vostok v period Velikoy oktyabrskoy sotsialisticheskoy revolyutsii i grajdanskoy voynyi (1917–1922 gg.): ukazatel literatury* [The Far East during the Great October Socialist Revolution and Civil War (1917–1922): Index of Literature], Habarovsk, 203 (in Rus.).

16. L. D. (1962). Tyzhnevyyk «Mandzhurskyi Vistnyk» 1932–1937 [Weekly *Manchurian Vistnyk* 1932–1937], *Svoboda*, Dzherzy Syti, (17), 4. Rubr.: Z naukovykh konferentsii UVAN u ZDA (in Ukr.).

17. M. (1925). *Ukrainska gazeta v Azii* [Ukrainian newspaper in Asia], *Svoboda*, Dzherzy Syti, (249), 2 (in Ukr.).

18. Masiuk, V. (1984). Istoriiia 17-ho Plastovoho Kurenia im. M. Drahomanova v Yavorovi [History of the 17th Plast's M. Drahomanov's kuren in Yavoriv], *Yavorivshchyna i Krakovechchyna: regionalnyi istorychno-memuarnyi zbirnyk*, Niu York; Paryzh; Sydnei; Toronto, 523–540 (in Ukr.).

19. (1925). Na novi pozytsii [To new positions], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (5), 1–2 (in Ukr.).

20. Nakonechna, Z. (2021). Lev Chubatyi (1895–1966): nevidomi fakty biohrafii redaktora vydavnychoho kontsernu «Ukrainska Presa» [Lev Chubaty (1895–1966): unknown facts about the biography of the editor of publishing concern *Ukrainska Presa*], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (11(29), 333–342. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-15](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-15) (in Ukr.).

21. Paslavskiy, I. (1935). Ahoniia «malorosiishchyny» [Agony of a Little Russian Identity], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (12(104), 1 (in Ukr.).

22. Paslavskiy, I. (1930). V godovschinu «Ukrainskoy stranichki» Gun-Bao [On the anniversary of «Ukrainian page» *Hun-Bao*], *Hun-Bao*, Kharbin, (966), 3. Storinka «Ukrainskaya Jizn». Pidp.: Lev Galitskiy (in Rus.).

23. Paslavskiy, I. (1933). Za ridnu shkolu [For my native school], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (22(31), 2 (in Ukr.).

24. Paslavskiy, I. (1930). Moih neskolko otvetov [My few answers], *Hun-Bao*, Kharbin, (972), 3. Storinka «Ukrainskaya Jizn». Pidp.: Lev Galitskiy (in Rus.).

25. Paslavskiy, I. (1935). Tyzhnevyyk «Ukrainske Zhyttia» [Weekly *Ukrainske Zhyttia*], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (26(118), 2. Pidp.: I. P (in Ukr.).

26. Paslavskiy, I. (1929). Udarnyya zadaniya sibirskikh ukraintsev [The main tasks of Siberian Ukrainians], *Hun-Bao*, Kharbin, (833), 3. Storinka «Ukrainskaya Jizn». Pidp.: Lev Galitskiy (in Rus.).

27. Paslavskiy, I. (1932). Khvylynu uvahy [A minute of attention], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (5), 6 (in Ukr.).

28. Paslavskiy, I. (1938). Chervoyi nastup bolshevizmu na Ukrainu [Another offensive of Bolshevism on Ukraine], *Dalekyi Skhid*, Kharbin, (9), 131–132. Pidp.: I. P (in Ukr.).

29. Paslavskiy Ivan. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. URL: [http://www.history.org.ua/?termin=Paslavskij\\_I](http://www.history.org.ua/?termin=Paslavskij_I) (date of application: 02.09.2023) (in Ukr.).

30. (1999). Pokayanie: Komi respublikanskiy martirolog jertv massovyih politicheskikh repressiy [Repentance. Komi Republican martyrology of the victims of mass political repressions], *Sykytyvkar*, (2, 1), 815 (in Rus.).

31. Popok, A. (2001). Pioner ukrainskoho vidrozhennia (z istorii diialnosti tovarystva «Prosvita» na Dalekomu Skhodi) [Pioneer of the Ukrainian renaissance (from the history of the activities of the «Prosvita» society in the Far East)], *Samostiina Ukraina*, Kyiv, (4/482), 59–63 (in Ukr.).

32. Popok, A. (2001). Ukrainski poseleennia na Dalekomu Skhodi: ist.-sotsioloh. narys [Ukrainian settlements in the Far East: Historical and sociological essay], Kyiv, 304 (in Ukr.).

33. Popok, A. Ukrainomovna presa v rehioni [Ukrainian-language press in the region], *Kobza: Ukraintsi v Rosii. Nezalezhnyi sait diaspyry*. URL: <http://kobza.com.ua/ukrajinskij-istorychnyj-klub/841-ukrajinomovna-presa-v-regioni-ukr.html> (date of application: 03.09.2023) (in Ukr.).

34. (1937). Radio-vykklad [Radio lecture], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (18), 2. Rubr.: Ukraintsi v Azii (in Ukr.).

35. Redaktsiia. (1925). Do vidoma nashykh velmy shanovnykh chytachiv u misti i na linii [To the attention of our honorable respected readers in the city and on the line], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (4), obklad, 2 (in Ukr.).

36. Redaktsiia. (1925). Shanovni Hromadiane! [Dear Citizens!], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (1), 10 (in Ukr.).

37. Svit, I. (1935). Pamiaty V. Opadchoho [In memory of V. Opadchyi], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (2/94), 7. Pidp.: I. S (in Ukr.).

38. Svit, I. (1972). Ukrainsko-yaponski vzaiemny 1903–1945: Istorychny ohliad i sposterezhennia [Ukrainian-Japanese relations 1903–1945: Historical survey and observations], *Niu-York*, 372 (in Ukr.).

39. Sereda, O. (2021). Redaktsiino-vydavnycha ta zhurnalistska diialnist Stepana Dmohovskoho (mizhvoiennyi period) [Editorial, publishing and journalistic activities of Stepan Dmohovsky (in interwar period)], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (11/29), 366–387. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-17](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-17) (in Ukr.).

40. Silevych, L. (2021). Publikatsii Lidii Shyshmanovoi-Drahomanovoi v ukrainskii presi pershoi tretyny XX st. [Publications of Lidia Shyshmanova–Drahomanova in the Ukrainian press of the beginning of the 20<sup>th</sup> century], *Obraz: nauk. Zhurn.*, Sumy, (2/36), 14–21. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2\(36\)-14-21](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.2(36)-14-21) (in Ukr.).

41. Skoryk, M. (2021). Povnennia iz zabuttia (za materialamy sudovoho protsesu nad Serhiem Zhyhalkom) [The return from shot oblivion (based on the materials of Serhii Zhyhalko trial)], *Ukrainskyi Informatsiynyi Prostir*, Kyiv, (1/7), 149–174. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/233894/232531> (in Ukr.).

42. Snitsarchuk, L. (2020). Zhurnalistska diialnist Oleksandra Kovalevskoho u 1910–1939 rr. [Journalistic work of Oleksandr Kovalevskiy in 1910–1939s],

*Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, (10(28), 375–391. DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10\(28\)-27](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2020-10(28)-27) (in Ukr.).

43. (1935). *Ukrainska pressa D. Skhodu* [Ukrainian press of the Far East], *Mandzhurskyi Vistnyk*, Kharbin, (26(118), 2 (in Ukr.).

44. (2021). *Ukrainci v Kytai (persha polovyna XX st.): entsykloped. dovid.* [Ukrainians in China (first half of the 20th century)] / uklad. V. A. Chornomaz, Odesa: Vydavnychi dim «Helvetyka», 634 (in Ukr.).

45. (1932). Filiia T-va «Prosvita» v Kharbini [Branch of «Prosvita» society in Harbin], *Ukrainski «Lysty z Dalekoho Skhodu»*, Kharbin, (2), 3 (in Ukr.).

46. Khomenko, O. (2021). *Dalekoskhidna odisseia Ivana Svita* [The Far Eastern Odyssey of Ivan Svit], Kyiv; New-York, 584 (in Ukr.).

47. Khronoviat, M. (1972). *Orhanizatsiia Ukrainskykh Sichovykh Striltsiv u Peremysli* [Organization of Ukrainian Sich Riflemen in Przemyśl], *Visti Kombatanta*, Toronto; New-York, (1(57), 31–40 (in Ukr.).

48. Chornomaz, V. A. *Paslavskiy Ivan Mykhailovych* [Paslavskiy Ivan Mykhailovych]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. URL: <https://esu.com.ua/article-880605> (date of application: 18.10.2023) (in Ukr.).

49. Yablonskyi, M. R. (2020). *Redaktsiino-vydavnycha diialnist Petra Volyniaka* [Editorial and publishing activity of Petro Volyniak], *Ukrainska biohrafistyka*, Kyiv, (19), 243–258. DOI: <https://doi.org/10.15407/ub.19.243> (in Ukr.).

50. Yakovenko, V. (1925). *Lyst do redaktsii zhurnalu «Ukrainske Zhyttia» v m. Kharbini* [The letter to the editors of the *Ukrainske Zhyttia* magazine in Harbin], *Ukrainske Zhyttia*, Kharbin, (2), 12–13 (in Ukr.).

51. (1941). *Yapontsi prytyskaiut ukrainske zhyttia v Kharbini* [The Japanese suppress Ukrainian life in Harbin], *Svoboda*, Dzherzy Syti, (254), 2 (in Ukr.).

52. Yaremenko, V. (2021). *Zhurnalistyka i publitsystyka Borysa Hrinchenka v konteksti sohodennia* [Borys Hrinchenko's journalism and publicism in the context of modernity], *Ukrainskyi Informatsiinyi Prostir*, Kyiv, (2(8), 108–128. URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/245852/243345> (in Ukr.).

### Olesia Drozdovska

Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow,  
Senior Researcher at the Press Studies Research Institute  
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv  
(Lviv, Ukraine)

#### IVAN PASLAVSKYI (1896–1947): VICISSITUDES OF LIFE, EDITORIAL AND JOURNALISTIC ACTIVITY

Till now, one segment of the history of Ukrainian print journalism of the 19th and 20th c. remains insufficiently researched. This is the Ukrainian press published in China in 1917–1944s. The people who participated in its creation and functioning are undeservedly

forgotten, and their significant role in the evolution of this national social institution is underappreciated. That is why the figure of one of the active participants of Ukrainian national life in East Asia – Ivan Paslavskyy – was chosen as the object of our research. Particular attention is paid to the research of his cooperation with the Ukrainian press, which in the 20s and 30s of the 20th century published in Harbin. Information as to particular episodes of I. Paslavskyy's life path is specified. An attempt is made to identifying those fragments of the biography that require further research. The author explores I. Paslavskyy's participation in the founding, publishing, and editing of such periodicals as *Dalekyi Skhid* [Far East] (1925–1926), *Mandzhurskyi Vistnyk* [Manchurian Herald] (1932–1937), *Ukrainske Zhyttia* [Ukrainian Life] (1925), *Ukrainski "Lysty z Dalekoho Skhodu"* [Ukrainian "Letters from the Far East"] (1932). It is accented to his participation in the functioning of the page *Ukrainskaia Zhizn* [Ukrainian Life] (1929–1930) in the Russian language newspaper *Gung-Bao*. More than forty publications by I. Paslavskyy were found in those periodical presses and in the newspaper *Dalekyi Skhid* [Far East] (1938–1939). It is noted that he signed the publications in the press by his real name, pseudonyms I. P., Lev Halytskyi, L. Halytskyi or remained anonymous. This paper presents a review of the main problematic areas of his journalistic heritage. The emphasis is on the necessity to continue scientific research to clarify controversial fragments of I. Paslavskyy's biography and his activities as a journalist. The prospects of scientific research devoted to the study of the Ukrainian press in China 1917–1944s and the persons who participated in its functioning are outlined.

**Keywords:** Ivan Paslavskyy, Harbin, Ukrainian press, *Dalekyi Skhid* [Far East] (1925–1926), *Dalekyi Skhid* [Far East] (1938–1939), *Mandzhurskyi Vistnyk* [Manchurian Herald], page *Ukrainskaia Zhizn* [Ukrainian Life], *Ukrainske Zhyttia* [Ukrainian Life], *Ukrainski «Lysty z Dalekoho Skhodu»* [Ukrainian «Letters from the Far East»], journalistic and editorial activities.